

מקח טעות במשנה כתובות

משנה כתובות א, ו

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים
היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והלה אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח
טעות
רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת
רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חייין אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה
לדבריה:

משנה כתובות ז, ז - ח

משנה ז

המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת
כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה
על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת
כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה
כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים:
משנה ח
היו בה מומין ועודה בבית אביה
האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו
נכנסה לרשות הבעל
הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דברי רבי מאיר
וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון
ואם יש מרחץ באותה העיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודקה בקרובותיו:

סוגית כתובות יא, ב

אמר רמי בר חמא מחלוקת כשהכיר בה
דר"מ מדמי לה לבוגרת ורבנן מדמו לה לבעולה
אבל לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום.
ור"מ אמאי מדמי לה לבוגרת נדמייה לבעולה
בעולה איתעביד בה מעשה בידי אדם הא לא איתע ביד בה מעשה בידי אדם
ורבנן אדמדמו לה לבעולה נדמייה לבוגרת
בוגרת לא איתעביד בה מעשה כלל הא איתעביד בה מעשה.

אבל לא הכיר בה לדברי הכל ולא כלום

מתיב רב נחמן

היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור' אליעזר אומרים נאמנת.

אלא אמר רבא

בין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ מאתים

לרבנן הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום.

והדר ביה רבא

דתניא כיצד הוצאת שם רע

בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים

אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה

אם יש עדים שזינתה תחתיו בת סקילה היא
הכי קאמר

אם יש עדים שזינתה תחתיו **בסקילה**
זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה.

ואמר **רב חייא בר אבין** אמר **רב ששת** זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה
ומתיב **רב נחמן** הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתי נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא
אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות ולית לה כלל.

ואמר להו **רב חייא בר אבין** אפשר **רב עמרם** וכל גדולי הדור יתבי כי אמר **רב ששת** להא שמעתא וקשיא להו
ושני מאי מקח טעות נמי ממאתים אבל מנה אית לה ואת אמרת לית לה כלל.

ואמר **רבא** מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב מקח טעות לגמרי משמע
ואלא קשיא הך

תריץ ואימא הכי

אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה

זינתה מעיקרא ולא כלום

נמצאת מוכת עץ יש לה כתובה מנה.

והא רבא הוא דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום

אלא ש"מ הדר ביה רבא מההיא.

ת"ר

כנסה ראשון לשום נישואין ויש לה עדים שלא נסתרה אי נמי נסתרה ולא שהתה כדי ביאה אין השני יכול לטעון
טענת בתולים שהרי כנסה ראשון (יב).

אמר **רבה** זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה
רב אשי אמר בעלמא לעולם אימא לך לית לה כלל ושאני הכא שהרי כנסה ראשון.

וניחוש שמא תחתיו זינתה

אמר **רב שרביא** כגון שקידש ובעל לאלתר.

ואיכא דמתני לה אמתניתין

בתולה אלמנה גרושה חלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולין

בתולה מן הנישואין היכי משכחת לה

כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה.

אמר **רבה** זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה
רב אשי אמר לעולם אימא לך בעלמא לית לה כלל ושאני הכא שהרי נכנסה לחופה.

וליחוש שמא תחתיו זינתה

אמר **רב שרביא** כגון שקידש ובעל לאלתר.

מאן דמתני לה אבריייתא כל שכן אמתניתין

ומאן דמתני לה אמתני' אבל אבריייתא לא משום דמצי אמר לה אנא אעדים סמכי.

תוספות כתובות ט':

אי למיתב לה כתובה כו' – משמע אם היה בא לב"ד היה נאמן להפסידה כתובתה אע"פ שלאוסרה עליו לא
היה נאמן משום דאית לן למימר דשמא אינו בקי בפתח פתוח ואוקמה בחזקת היתר אבל מ"מ כתובתה
הפסידה אע"פ שיש לנו לומר שהוא טועה בפתח פתוח דאית לן למימר אוקי ממונא בחזקת מריה
וקשה דאמאי מפסידה כתובתה והא הוה ספק ספיקא ספק אי הוא בקי בפתח פתוח אם לאו ואם תמצא לומר
פתח פתוח הוה ספק באונס ספק ברצון דאפי' אשת כהן באונס לא מפסדה כתובתה
ואין לומר דאפי' בספק ספיקא מפסדה כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתיה
דהא לקמן (דף יב:) גבי משארסתי נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח
טעות ואיכא מאן דמפרש לקמן (דף יא:) מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה אלמא משום דבאותו מנה הו'

ספק ספיקא לא מפסדה דספק קודם שנתארסה ספק אחר שנתארסה ואם תמצא לומר אחר שנתארסה אימור באונס הוה דאי אמרת דאפי' בספק ספיקא מפסדה אמאי אית לה אפי' מנה וי"ל דלא חשיב ספק ספיקא כהאי גוונא משום דהאי ספיקא שמא באונס היה לא חשיב ספיקא גמורה למיתב לה כתובה דאימור קודם שנתארסה נאנסה והשתא אתי שפיר הא דתנן במתני' (לקמן דף יג.) היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את וקאמר ר' יהושע שאינה נאמנת ומפסדת כתובתה אי לר' יוחנן מנה אי לר' אלעזר ולא כלום ואע"ג דהוי ספק ספיקא ספק מוכת עץ ויש לה כתובה ואפי' אם תמצא לומר דרוסת איש אימור תחתיו נאנסה ונסתחפה שדהו ויש לה כתובה אלא ודאי ספק באונס לא חשיב ספק דאימור קודם שנתארסה נאנסה ועוד אומר רבינו יצחק דמוכת עץ לא שכיח דהא דאמרינן (לקמן לו:) כולהו נמי חבוטי מיחבטן היינו אליבא דר"ג אבל רבי יהושע שמעינן דלית ליה טעמא דמיחבטן דקאמר התם (לקמן לו.) חרשת ושוטה יש להן טענת בתולין והיינו משום דס"ל דחבטא לא שכיחא.

תוספות כתובות י'.

חזקה אין אדם טורח כו' – תימה תינח באשת כהן או בפחותה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן ולמ"ד נמי לקמן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה **שהרי מקח טעות הוא** אבל למ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי **אלא שבא להפסידה מכתובתה מנה** אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי מהימן ונראה דלא מהימן.

תוספות כתובות י"ב.

אמר רבה זאת אומרת – נראה דהכא גרסינן רבה דהא רבא קאמר לעיל דמקח טעות לגמרי משמע ואי גרסינן הכא רבא א"כ תיקשי מתניתין רישא לסיפא דהא זאת אומרת איכא למידק נמי ממתניתין כדאמרינן בסמוך אלא ודאי נראה דהכא גרס רבה דרבא דאמר לעיל מקח טעות לגמרי משמע יפרש כמו רב אשי.

דקדוקי סופרים השלם כתובות יב.

... י"ב י"ב י"ב

רבה | מ ר"ד ג 47 רבא | [רא בה"ש: רבה].

1) בכ"י גניזה מטושטש, אבל נראה שיש לקרא : ראבא. וגי' רבא כ"ה בריו"ד, רא"ה, ריטב"א, [ברא"ה בהמשך דבריו הביא: רבה, וזה כנראה ט"ס], וכן בתוס' ר"י הלבן. אבל בתוס', ת' הרא"ש ורשב"א כתבו שיש לגרוס כאן: רבה, ועי' רש"י בסמוך ד"ה מאן וד"ה כל וד"ה ומאן שגורם רבה, אבל בכתה"י רבא. ובכ"י רומי ד נוסף בה"ש וק"ה לקריאה.

רמב"ם הלכות אישות י"א

(ג) מוכת עץ כתובתה מאה. אפילו נשאה על מנת שהיא בתולה שלימה, ונמצאת מוכת עץ, כתובתה מאה:

...

(י) הנושא בתולה שכתובתה מאתים, וטען ואמר, לא מצאתיה בתולה, שואלין אותה, אם אמרה, אמת הוא אומר, לא מצאני בתולה מפני שנפלתי והכני עץ או קרקע והלכו בתולי, הרי זו נאמנת, ותחזור כתובתה למנה. אף על פי שהוא טוען ואומר, **שמא** איש בא עליך, ואין לך כלום, אין משגיחין בטענתו. ויש לו להחרים סתם שלא בא עליה איש, **שאין הדבר לו ודאי**:

(יא) אמרה, הין, אמת אמר שלא מצאני בתולה, ואיש בא עלי באונס אחר שנתארסתי לו, הרי זו נאמנת, וכתובתה מאתים כמות שהיתה. ואם טען ואמר, שמא עד שלא אירסתיך נאנסת ומקחי מקח טעות, או אחר שאירסתיך נבעלת ברצוניך, הרי זה מחרים סתם על מי שטוען שקר כדי לחייבני ממון שאיני חייב בו:

...

(יד) חכמים הם שתיקנו עיקר כתובה לאשה, והם התקינו ואמרו שכל הטוען טענת בתולים והאשה מכחשת אותו, נאמן, ועליה להביא ראיה, לא על האיש, שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה והופך שמחתו אבל.

...

(יז) הרי שרצה לקיימה אחר שהפסידה עיקר כתובה, חוזר וכותב לה מאה, לפי שאסור לאדם לשהות עם אש תו שעה אחת בלא כתובה, כמו שביארנו:

שו"ע אבן העזר סח, ט

... (כל מי שטוען טענת בתולים וטענתו טענה, אם רוצה לקיימה אח"כ כותב לה כתובה מנה) (טור).

בית שמואל סימן סח ס"ק כד

אם רוצה לקיימה אחר כך. כ"כ הרמב"ם והטור ומיהו בתו' דף י"א /י' ע"א/ כתבו אהא דאמר שם הבעל נאמן משום חזקה אין אדם טורח בסעוד' ומפסידה דאירי באשת כהן או אשת ישראל וקיבל אביה הקדושין כשהיא פחות מג"ש דאז אסורה לו ומפסיד הסעודה וכן נמי למה דקי"ל כנסה בחזקת בתולה והיא בעולה אין לה כתובה אז מפסיד הסעודה אבל למ"ד דיש לה כתובה מנה א"כ אין מפסיד הסעודה אלא מרויח מנה אינו נאמן ונשמע עוד מתו' דהיכא דהוי מקח טעות צריך לקדשה מחדש ולעשות נישואים כמ"ש בסי' ס' אז שייך דמפסיד הסעודה אבל אם לא צריך לעשות נישואי' אלא לכתוב לה כתובה אכתי אינו מפסיד הסעודה ואינו נאמן וכ"כ בש"ג דף תע"א דצריך לגרשה אבל אם אין מגרשה אינו נאמן, ובח"מ כתב מ"ש הרמב"ם שכותב לה כתובה על מאה איירי כשהיא מרוצה לזה לפ"ז י"ל דלא פליג הרמב"ם על דעת הש"ג אבל בד"מ לא ס"ל חילוק זה וכתב הש"ג חולק על הרמב"ם אבל הרמב"ם לא חייש שיוציא לעז משום הרויח מנה, וכ"כ הרא"ש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסיד' אף על גב דמרויח מנה:

ירושלמי כתובות א:ד

15

א, ד הל' ד'. "בתולה ואלמנה גרושה מן הנישואין" כול'. אי-זו היא בתולה מן הנישואין. אמ' ר' יוחנן. כל שנכנסה לחופה ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה. אמ' ר' יוסי. הדא אמרה. נשא אשה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין זה מקח טעות להפסידה מכתובת(ה) מנה. [נשא אשה בחזקת שלא זינתה ונמצאת שזינתה אין זה 10 מקח טעות להפסידה מכתובת מנה]. ר' לעזר שאל. הבא על שפחה

ירושלמי כתובות א:ו

איתמר אינה נאמנת. תמן שניהן מודין בשהפתח פתוח. תמן תנינן. "היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא :
:ראייה" (כתובות זח.). ר' לעזר שאל לר' יוחנן. מתנית' דרבן גמליאל ור' אליעזר דלא כר' יהושע. אמ' ליה. דברי הכל היא. שנייא היא מומין שדרכן להיוולד. אמ' ר' יוסי. מקמא דנן חמי רבנן מדמו מומין לבתולין. אילין ילפין מן אילין ואילין ילפין מן אילין. מומין מבתולים. שאם בא עליה עודה בבית אביה צריך האב להביא ראייה. בתולים ממומין. שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא תיכנס לרשותו הבעל צריך להביא ראייה. מן אילין בתולין. ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו. ואת אמר. הבעל צריך להביא ראייה. וכא הבעל צריך להביא ראייה.

תוספתא כתובות א, ד

כנסה בחזקת שהיא כשירה ונמצאת אילונית, אע"פ שנסתרה, ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה, אין השיני יכול לטעון טענת בתולים, לפיכך אין כתובתה עליו אלא מנה.